

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД З ПИТАНЬ ОЦІНКИ ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТА

Сергій Анатолійович ЧИЖ,

*кандидат юридичних наук,
здобувач наукового ступеня
доктора юридичних наук
Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0003-4296-3246>*

З набуттям чинності Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 р. остаточні рішення ЄСПЛ є обов'язковими для врахування судовими органами України. Прецедентна практики вищевказаної міжнародної судової установи вказує на випадки відмови національними судами стороні захисту в допиті експертів за наявності в неї сумнівів у достовірності складених ними висновків. В цьому контексті, ЄСПЛ у рішенні «Case of Khodorkovskiy And Lebedev v. Russia» від 25.07.2013 р. звертає увагу на недопустимість відмови національного суду у задоволенні клопотання про розгляд у суді рецензії на висновки експертів, що фактично порушує право на справедливий розгляд справи, оскільки порушується рівновага між інтересами сторін у справі.

Вважаємо, що на національному рівні перші кроки щодо можливості здійснення рецензування висновку експерта вже здійснені. Так, Указом Президента України №837/2019 «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави» від 8 листопада 2019 р., Кабінету Міністрів України було надано завдання до 31 грудня 2020 р. розробити та внести на розгляд Верховної Ради України законопроект про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження рецензування висновку судового експерта. На його виконання розроблено «Порядок проведення рецензування висновків судових експертів», затверджений наказом Міністерства юстиції України від 3 лютого 2020 р. № 335/5, згідно якого «метою рецензування висновків судових експертів є вдосконалення професійної майстерності експертів, поліпшення якості та обґрунтованості їх висновків. Рецензування не проводиться з метою спростування чи підтвердження висновків. Метою рецензування проєктів висновків є визначення рівня підготовки фахівців».

Крім цього колегія суддів Касаційного кримінального суду Верховного Суду вказала, що «рецензування висновків експерта не є процесуально дією і складений за його результатами документ не має доказового значення. В розумінні кримінального процесуального закону рецензія не є тим засобом, який спростовує висновок експертизи, оскільки інститут рецензування висновків судових експертів – це форма внутрішньовідомчого контролю за якістю експертної роботи».

Розгляд цього питання потребує обов'язкового звернення до досвіду можливості рецензування висновку експерта окремими країнами світової спільноти. Так, наприклад, в положеннях інформаційного бюлетеня Регулятора судової експертизи Об'єднаного королівства акцентується увага на важливості допомоги експерта-свідка в оцінці висновку експерта і підкреслюється, що такі особи мають сприяти судді та присяжним у формуванні власної незалежної думки з питань як достовірності висновку експерта, так і наукового обґрунтування їх правильності [1, с. 7].

Згідно Правила 702 «Федеральних правил доказування» у США, для оцінки доказів, зокрема і висновку експерта, суд вправі залучати осіб (свідків), які володіють відповідними спеціальними знаннями, навичками, досвідом і освітою для надання показань у формі власної думки або в іншому виді [2]. Крім цього, у США до засобів оцінки достовірності будь-якої доказової інформації відносять рецензування і коментування науковців відповідної галузі [3, с. 39].

Зі свого боку, у разі заявленого клопотання підсудного або прокурора, що стосуються висновку експерта, зобов'язують суд для отримання нових та оцінки вже існуючих у справі доказів залучити обізнану особу (ч. 2 ст. 245 КПК Німеччини).

З огляду на вказане процедура рецензування висновку експерта у кримінальному процесі передбачена законодавством багатьох країн, а її запровадження в Україні наблизить національну систему оцінки як доказів загалом, так і щодо висновку експерта до усталених світових практик. Отже, з метою забезпечення фахової перевірки достовірності висновку експерта, мають залучатися досвідчені експерти або представників наукової спільноти як рецензенти. Вказане спонукає до ініціювання пропозицій у вигляді доповнення ст. 94 КПК України новою частиною 3 у такій редакції: «Оцінка висновку експерта (формування власної незалежної думки з питань достовірності висновку експерта і наукового обґрунтування його правильності може здійснюватися рецензуванням».

Список використаних джерел:

1. The Forensic Science Regulator. Information. Legal Obligations. FSR-I-400. Issue 7. 2019. 5 St Philip's Place Colmore Row Birmingham B 3 2 PW. Issue 7. 178 p. <https://www.gov.uk/government/organisations/forensic-science-regulator>
2. Federal Rules of Evidence. 2021. Official Edition (Федеральні правила доказування США). URL: <https://www.rulesofevidence.org/table-of-contents/>
3. Edmond, Gary and Cole, Simon A. and Cunliffe, Emma and Roberts, Andrew J. Admissibility Compared: The Reception of Incriminating Expert Evidence (i.e., Forensic Science) in Four Adversarial Jurisdictions (2014). 3 University of Denver Criminal Law Review 31-109. URL: <https://ssrn.com/abstract=2396871>